

**ДЕЯКІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ ОСВІТНЬО-
ОРІЄНТІРОВАНОГО ПІДХОДУ В ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ
МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ**

У статті розкрито сутність проблеми особистісно-орієнтованого навчання. Виділено основні положення особистісно-орієнтованої освіти, особливості індивідуально-освітнього маршруту які дозволяють коректувати навчально-виховний процес.

Ключові слова: «особистісно-орієнтована освіта», «індивідуально - орієнтована освіта», «особистість», «індивідуальність».

В статье раскрыта сущность проблемы личностноориентированного обучения. Определены основные положения личностноориентированного обучения, особенности индивидуальнообразовательного маршрута, которые позволяют корректировать учебно-воспитательный процесс.

Ключевые слова: «личностно-ориентированное обучение», «индивидуально - ориентированное обучение», «личность», «индивидуальность».

The article revealed the essence of the problem of student-centered learning. Identifies the key provisions of student-centered learning, and educational features of individual routes, which allow you to adjust the educational process.

Keywords: «person-oriented education», «individual-oriented education», «personality», «individuality».

Постановка проблеми. Прагнення до гуманізації освіти - характерна особливість нашого часу, що вимагає швидких і різких змін професійних вимог, які висуваються до педагога-професіонала. В основу гуманістично орієнтованої освіти закладено завдання підготовки фахівців творчих, відповідальних, готових до самореалізації та адаптації у нових умовах. Вирішення поставленого завдання значною мірою залежить від якості реалізації особистісно-орієнтованого підходу.

Підготовка студентів до професійно-педагогічної діяльності повинна бути, спрямована на уміння проектувати навчально-виховний процес,

проектувати індивідуальний освітній маршрут кожного студента з метою їх особистісного розвитку в ході освітньої діяльності. Все це приводить до необхідності розробки нових технологій навчання студентів, які повинні бути спрямовані на реалізацію особистісно-орієнтованого підходу в навчанні, поважному відношенні до особистості студента, створенні умов для виявлення і розвитку індивідуальних можливостей та здібностей.

У психолого-педагогічній літературі поняття «індивідуальний освітній маршрут» все більш зустрічається, але, його розробка в рамках особистісно-орієнтованого навчання недостатня.

Мета статті - аналіз сутності особистісно-орієнтованого навчання.

Основна частина. Сьогодні можемо стверджувати, що традиційні педагогічні засоби вступили у суперечність із системою освіти. Навчально-виховний процес у загальноосвітній школі потребує змін, що засновані на визначення індивідуальності кожної людини. Метою індивідуально-орієнтованої освіти є підтримка та розвиток у людині механізмів самореалізації, саморегуляції, самовизначення, необхідних для розвитку особистісного образу й діалогічної взаємодії з людьми, природою, культурою та цивілізацією.

При цьому педагог не просто навчає, а є ініціатором та активізує діяльність студента. При організації навчальної діяльності студента необхідне включення його в процес освоєння необхідних знань, освоєння діяльністю, у процесі ціннісного самовизначення, вироблення власної технології в освіті при навчанні по індивідуально-освітньому маршруту, відбувається становлення особистості, розуміння своєї унікальності, неповторності, індивідуальності. Внаслідок цього буде відбуватися самовизначення студента у процесі освітньої підготовки [2].

У процесі навчання між викладачем і студентом має з'явитись мотивація до навчання, яка сприяє розвитку в майбутніх фахівців творчості в навчальній діяльності; створює позитивний напрям у формуванні особистості школяра, дозволяє максимально «використовувати» в

навчальному процесі потенціал особистості вчителя (О. Леонт'єв).

Проблема особистісно-орієнтованого навчання вивчалася такими вченими-дослідниками (Н. Алексєєв, Є. Бондарєвська, Е. Зеєр, М. Кузнецов, В. Серіков, Е. Степанов, А. Хуторський, І. Якиманська та інші).

І. Якиманська вважає, що в основі особистісно-орієнтованого навчання є визначення індивідуальності кожної людини, що має власний неповторний суб'єктний досвід. Під суб'єктним досвідом вона розуміє досвід життєдіяльності, який дитина набуває ще до школи в конкретних умовах сім'ї, соціокультурного оточення, в процесі сприйняття і розуміння ним світу людей і речей [1].

На думку Є. Бондарєвської, метою особистісно-орієнтованої освіти є людина культури, яка вільно проявляє свою індивідуальність, здібний до культурного саморозвитку і самовизначення [3].

Під самореалізацією ми розуміємо процес і результат розвитку у людини задатків і здатностей та їх реалізація у практичних справах. Це також прагнення особистості до постійного самовдосконалення.

Самовизначення - це становлення моральної позиції особистості, ствердження власного «Я», усвідомлення себе, свого місця у суспільстві, свого призначення у житті.

Саморегуляція - постійне прагнення особистості до співвідношення своїх дій, учинків, намірів, інтересів з інтересами інших людей, їх діями й намірами, спонукання себе керуватися суспільними інтересами, не втрачаючи при цьому себе як особистості, неповторній індивідуальності

В. Серіков та Н. Алексєєв, визначаючи значення поняття особистісно-орієнтованого навчання, відзначають, що головне - це створити для студентів необхідні умови для розвитку їх здібностей і формування самостійності.

Ми згодні з Г. Селевко, який стверджує, що своєрідність цілей особистісно-орієнтованих технологій - в орієнтації на властивості особистості, її формування та розвиток відповідно до природних здібностей. А це значить що, особистісно-орієнтоване навчання повинне бути

індивідуальним.

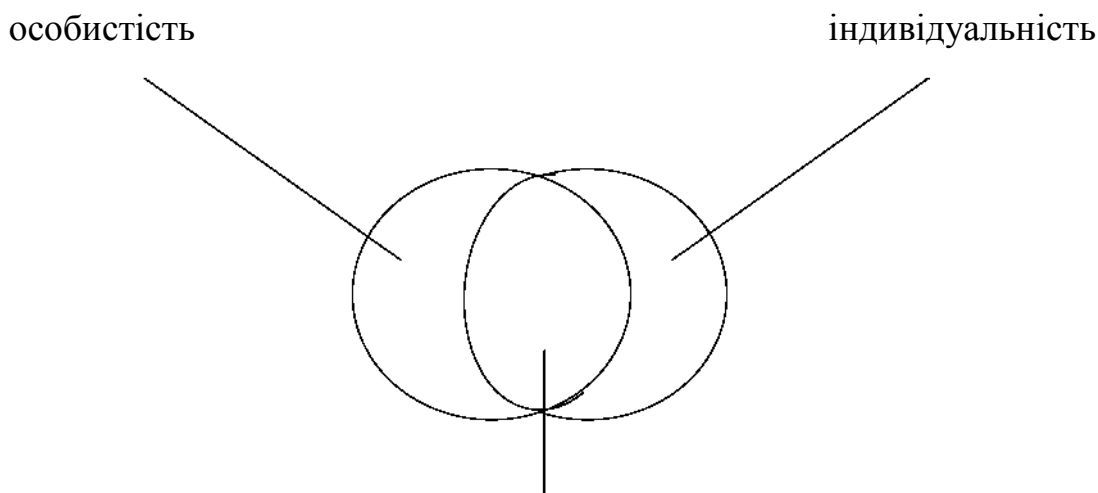
Аналіз сутності понять особистість та індивідуальність графічно можна зобразити як два кола (І. Шкуратова). Накладемо їх один на одного так, щоб вони не співпадали повністю, але мали якусь загальну площу. Дана площа - це ті властивості особистості, які складають основу її індивідуальності. Площа кола, що символізує особистість, що залишилася, відповідає тим її властивостям, які є соціально типовими і характеризують її як представника багатьох великих і малих груп [3].

Аналіз психолого-педагогічної літератури дозволив визначити, що в освітній процес припускає як застосування особистісно-орієнтованого, так і індивідуального підходу в навчанні є в орієнтації на властивості особистості, її формування та розвиток відповідно до природних здібностей.

Вивчення літературних джерел дозволив встановити, що при особистісно-орієнтованому навчанні в основі закладено, що освітній ефект у кожного свій. Більш того, немає ніякої можливості передбачити, яким він буде у конкретної людини в даній ситуації. Але в активізуючому освітньому середовищі вельми висока вірогідність виникнення випадку, який порушить особистісний інтерес, тобто, залежно від етапу розвитку і ступеня зрілості особистості удосконалюватиме її освіту в тому або іншому відношенні.

Б. Ананьєв, І. Резвицький відзначали, що особистість - це поняття соціальне, що виражає суспільну природу людини і фіксує систему його соціальних якостей і властивостей. Як зазначає С. Рубінштейн розглядав індивідуальність як особливе в особистості.

За визначенням О. Гребенюк сформованість особистісних якостей залежить від ступеня розвитку індивідуальних. Автор розкриває поняття індивідуальність як цілісність, єдність гармонійно розвинених сфер психіки (інтелектуальної, мотиваційної, емоційної, вольової, предметно-практичної сфери саморегуляції). Ці сфери характеризують цілісність, гармонійність індивідуальності, свободу і різнобічність людини. Від їх розвитку залежить його соціальна активність [5].

властивості особистості, які складають її індивідуальність Рис.

Співвідношення понять «особистість» та «індивідуальність»

Ми розділяємо точку зору І. Резвицького, який вважає, що індивідуальність ґрунтується на засвоєних соціальних нормах і включає у свій зміст особистісні, а також природні властивості людини. На думку А. Маркової яка відзначає, що індивідуальність складається в результаті унікального індивідуально неповторного поєднання обставин життя людини, в яких він реалізує і розвиває свої можливості і здібності. Аналіз поняття «особистість» та «індивідуальність», дав змогу стверджувати, що вони взаємодоповнюють один одного і взаємодіють між собою.

Таким чином, кажучи про особистісний підхід в навчальному процесі вважати відношення викладача до студента як до особистості, як до самостійного відповідального суб'єкта. М. Кларін пов'язує з особистісно-орієнтованим підходом орієнтацію навчання на актуальні освітні потреби особистості в процесі її саморозвитку і самовизначення.

Сутність та особливості застосування індивідуального підходу в навчальному процесі вивчалися багатьма вченими (П. Блонський, М. Данілов, Б. Єсіпов та інші).

Більшість вчених розглядають індивідуальний підхід як найважливіший принцип навчання, а індивідуалізацію як засіб реалізації цього принципу на практиці. І. Підласий стверджує, що індивідуальний

підхід як важливий принцип педагогіки полягає в управлінні розвитком людини, заснованому на глибокому знанні рис його особистості і умов життя.

Е. Рабунський вважає, що застосування індивідуального підходу це не тільки пристосування методів і форм навчальної роботи до індивідуальних особливостей студентів, але і часткова зміна окремих аспектів змісту навчання.

У дидактиці під індивідуальним підходом розуміється врахування таких індивідуальних особливостей студентів, які впливають на його навчальну діяльність і відповідно від яких залежать результати навчання.

Теоретичний аналіз психолого-педагогічної літератури дозволив нам з'ясувати, що індивідуалізація розуміється і як спосіб підвищення ефективності навчання шляхом врахування індивідуальних особливостей студентів в навчальному процесі, і в даний час як розробка технологій індивідуально-орієнтованого і особистісно-орієнтованого навчання, які спираються на індивідуальні особливості навчаються і обов'язково припускають їх активність і особистісну зацікавленість у формуванні своєї індивідуальності. О. Гребенюк відзначає, що в умовах гуманізації освіти, коли індивідуальність людини є вищою цінністю, формування індивідуальності майбутнього педагога стає найважливішою метою професійної підготовки [5].

Таким чином, ми з'ясували, що індивідуалізація та особистісно-орієнтоване навчання мають відмінні особливості. У процесі індивідуалізації викладач змінює навчальний процес, відносно до особливостей студентів; а в особистісно-орієнтованому навчанні студент - це активна особистість, яка має свій суб'єктний досвід, має право на свою думку, власні переконання, і головне це право на вибір.

Один з можливих шляхів здійснення індивідуалізації освітнього процесу у вищому навчальному закладі - є включенні студентів спільно з викладачами у проектування і реалізацію індивідуальних освітніх маршрутів

по освоєнню навчальних дисциплін.

У психолого-педагогічній літературі поняття «індивідуальний освітній маршрут» має декілька близьких по значенню понять: «індивідуальна траєкторія розвитку», «індивідуальна освітня траєкторія». А також з цими поняттями пов'язані такі поняття, як «індивідуальна освітня діяльність», «індивідуальна освітня програма», «індивідуальний освітній план».

В.Лоренц під індивідуальним освітнім маршрутом розуміє що це цілеспрямована проєктована диференційована освітня програма, що забезпечує студенту можливість вибору, реалізації освітньої програми при здійсненні викладачами педагогічної підтримки професійної самореалізації майбутнього вчителя.

М. Соколова стверджує що, індивідуальний освітній маршрут - освоєння студентом освітньої програми, з опорою на його освітній досвід, можливості, з орієнтацією на рішення його освітніх проблем.

І. Якіманська відзначає, що індивідуальна траєкторія психічного розвитку дитини будується на двох суперечливих підставах: пристосовності до вимог дорослих, створюючих для нього нормативні ситуації, та креативності, що дозволяє йому постійно шукати вихід з ситуації, будувати для себе нові з опорою на знання, що є в індивідуальному досвіді, способи дії.

А.Хуторський, вважає що індивідуальна освітня траєкторія - це персональний шлях реалізації особистісного потенціалу кожного студента в освіті. Під особистісним потенціалом студента розуміється сукупність його здібностей: пізнавальних, творчих, комунікативних та інших.

Н.Суртаєва визначає індивідуальну освітню траєкторію як певна послідовність елементів навчальної діяльності кожного студента, відповідну його здібностям, можливостям, мотивації, інтересам, що здійснюється при координації діяльності викладача у взаємозв'язку з батьками.

С.Вдовіна та В.Лоренц відзначають три напрями реалізації індивідуальної освітньої траєкторії студентів:

1. Змістовий - реалізується через варіативні навчальні плани і освітні програми, що визначають індивідуальний освітній маршрут;

2. Діяльнісний - реалізується через нетрадиційні педагогічні технології, нові інформаційні технології;

3. Процесуальний - визначає організаційний аспект і види спілкування.

Ми згодні з Л. Байбородовою, яка відзначає необхідність і важливість проектування індивідуальної освітньої діяльності студентів, вважає індивідуальну освітню програму та індивідуальний освітній план опорним проектом для інших.

Таким чином, індивідуально-освітній маршрут ґрунтується на парадигмі індивідуально-орієнтованої освіти і його можна розглядати як один з ефективних шляхів вирішення проблем гуманізації й демократизації вищої освіти.

Висновки. Отже, можна зробити висновок, що дана проблема є актуальною на сучасному етапі. У статті проаналізована така наукова категорія як «індивідуальний освітній маршрут», «індивідуальна освітня траєкторія» та її напрями.

Теоретичний аналіз психолого-педагогічної літератури дозволив нам зробити висновок, що освітній процес припускає як застосування особистісно-орієнтованого, так і індивідуального підходу в навчанні. В процесі проектування індивідуальних освітніх маршрутів відбувається цілеспрямоване навчання студентів прийомом і формам самостійної роботи. Слід також підкреслити, що в процесі навчання індивідуально-освітній маршрут дає студенту можливість самореалізувати себе, професійно самовизначитися. процес навчання орієнтований на задоволення освітніх потреб студента.

Отже подальшого дослідження потребує зміст індивідуальних освітніх маршрутів, бо вони є значущими для особистісного розвитку майбутніх фахівців.

Література:

1. Якиманская И.С. Разработка технологии личностно-ориентированного обучения // Вопросы психологии. 1995. № 2. - С.31-41.
2. Зеер Э.Ф., Шахматова Н.А. Личностно-ориентированные технологии профессионального развития специалиста. - Екатеринбург: УГППУ, 1999 - 245с.
3. Бондаревская Е.В. Личностно-ориентированное образование: опыт разработки парадигмы. Ростов на/Д:Феникс, 1997. - 28с.
4. Социальная психология личности в вопросах и ответах: Учеб. пособие / Под ред. В.А.Лабунской. - М.: Гардарики, 1999. - 397с.
5. Гребенюк О.С. Педагогика индивидуальности. Курс лекций. - Калининград, 1995. - 94 с.